

Kamasz fiainkat rávette a templomi ministrálásra. Nem semmi! Nézzünk magunkba: Mi mennyire kapkodunk a misén a felolvasás lehetőségéért? Kell egy kis rásegítés, hogy mi is beálljunk ebbe a közös asztalálodzatba, ne csak várjuk a mások szolgálatát. Köszönjük a miséken tapasztalt, állhatatos és folyamatos lehetőség felkínálást. Egyszer megkérdezték Totyát, nem zavarja-e, hogy a ministránsok néha nevetgélnek? Visszakérdézett: Jobb lenne, ha sírnának?

Egy szem tízéves, mondhatni hátulgombolós fiunkra is úgy szánta idejét, mint egy esküvős fiatal párra, mint a csoportos bérnyújtás oktatására. Két-három családnak is tartott misét úgy, mintha 2-300 család kérné. Mert tudta, hogyha ketten vagyunk is, elegenden vagyunk, és ha százan lennénk is, kevesen lennénk Isten nélkül.

Sokan vagyunk itt sokfelől, régiek, újak, fiatalok és korábban születettek. Totya tanított, lelkipozított, közösségeket vezetett, misézett, lelki gyakorlatot tartott, Bokor Tv-t szerkesztett és helyettesített, és nem nézte, hogy hányszor ő, hányszor valaki más. Ha csak ebben tudnánk hozzá hasonlóak lenni....

Ha én híd lehetnék, biztos megfeszülnek,

Mesterem másaként kötni igyekeznék:

Ő az eget és a földet, én a bokrot és a rendet –

Kell az embereknek egy áthidaló szerzet.

Problémásnak érezte rendje és a többi rend gazdagságát, kereste az egyéni egyszerűség lehetőségét és a közösből továbbadható lehetőségét, és bennünket is sokszor figyelmeztetett: Döntsünk, hol akarunk focizni, melyik csapatban. És ha az egyház csapatát választjuk, akkor a szabályokat is tartanunk kell, a csapatkapitányt is figyelniünk kell. Ott akart focizni az egyházi ligában, a piaristák és a Bokor csapatában is. Válogatott volt, aki egyik csapatát sem hagyta cserben. A Bokrot sem, akkor sem, amikor az nem volt a Liga tagja. És mindent beleadott a közös játékba. Az életét tette rá. Nem azt az pár, szenvedéssel teli utolsó órát. Azt is nagy kunszt békével felajánlani, de az élet odaadása a barátokért – az az évtizedek hosszú sora, az évtizedek minden perce, amit nem tartok meg magamnak, hanem a többiek szolgálatába állítom.

Igyekezett vidám lenni, hogy másokat is vidámítsa. Az élet nehézségeinek elviseléséhez, a felülemelkedéshez, a pozitív életszemlélethez humorra van szükség. Hála érte, hogy ennek nem volt hiányában.

„Minden probléma csak egy lehetőség a továbblépésre. Bármilyen problémából van kiút, ha nem adod fel, ha nem állsz meg! Rázd meg magad, és lépj egyet feljebb!” – írtad egy leveledben, kedves Totya, és tudjuk, a betegséget is ilyen lehetőségnek tekintetted.

Totyának feladata volt, amit teljesíteni akart. Tudta, hogy Isten erőt ad ahhoz, ami szükséges. És tudta, hogy neki melléje kell tenni a magáét. *„Ha tudásod van, fáklyát használsz, hogy mutasd az utat. Amikor megvilágosodtál, te magad leszel a fáklya.”*

Hála neked, Istenünk, hogy egyszerre éltünk, hogy egy helyen éltünk, hogy ebben a pár budapesti évben mi Totya két végén égetett fáklyája mellett eszmélhettünk.

Azt tanultuk, az ima beszélgetés. Tehát van társ, van válaszadó. És van válasz. A válasz most Totya húsvétkor írt, az új élet kezdetét jelző levele, idézem:

„Utolsó pillanatban jelzem: én is feltámadtam – Gödön...”

Köszönöm a kapott biztatásokat, és várom a folytatást (Mennybemenetel?).

Totya”

A mennybemenetel óvatos zárójelben. Mi már tudjuk, hogy így van, hisszük, hogy így van. És igyekezzünk folytatni, és várjuk a biztatást. Amen.

BULÁNYI GYÖRGY

PEPÉVEL BESZÉLGETEK...

Szép május elsejém van. Azért csak van, mert még csak délelőtt tízet mutat az óráim. De már a tegnap este is nagyon szép volt. Ebéd után volt valami megbeszélni való Józsvival, s megkérdezte tőlem, hogy lennék-e főcelebráns az esti házi misénken. Ismerhettek: hogy ne lett volna kedvem. Még nem volt olyan az utóbbi 90 esztendő folyamán, hogy én visszautasítottam volna egy beszélési lehetőséget. Mert a főcelebráns beszélhet is. Nálunk öt percet illik beszélni. Én illetlen voltam ez alkalommal: negyed óránál is többet beszéltem. *Nyelveken szóltam* (lásd ApCsel 2,4): héberül, görögül, latinul, olaszul, angolul, franciául, németül és még magyarul is. Az elmúlt napokban piarista nemzetközi tartományfőnöki találkozó volt házukban. Az olasz tartományfőnök még nem utazott haza, s így ő is koncelebrált. Amit magyarul mondtam, nem értette szegény, de a többit érthette, ha tudott a hét nyelvek egyikén-másikán.

A textust, amiről beszéltem, a napi evangélium szövegéből vettem: *Amikor azonban eljön az Igazság Lelke, ő majd elvezet titeket a teljes igazságra* (Jn 16,13). Elmondtam népes hallgatóságomnak, hogy kétszer is előkerül e mondatban az *igazság*, ami héberül – **emeth**. S azt is, hogy ez a szó az egész Ószövetségben csak 75-ször kerül elő, de... a **caddik** 750-szer! Hogy kerül ide ez a caddik? Mindjárt elmondom. Az Újszövetségben az *igazság* görögül – **alétheia**, a *caddik* pedig görögül – **dikaios**.

Ez utóbbinak a jelentését elemeztem is negyven évvel ezelőtt. Bele is került teljes szövege Jenő szakdolgozatába: *KIO 12. Az Istennek tetszés*. A caddik pedig magyarul *istennek tetsző, avagy az Isten szándékait megtevő ember*. Ez egy kicsit más, mint az *igazság*. Ezért nem is illik összekeverni a kettőt. Már pedig ez történt prédikációm idézett textusában.

A szinoptikusoknál, azaz a három kánoni evangéliumban az alétheia 7-szer fordul elő, az egy János-evangéliumban pedig 25-ször! A különbség több mint tízszeres. Ezzel szemben a dikaios a szinoptikusoknál 30-szor, a Jn-

evangéliumban pedig csak 3-szor kerül elő, – a különbség itt meg pontosan tízszeres. (Nyilvánvalók ezek az arányítási számaim, mert a három szinoptikus evangélium terjedelme háromszorosa az egy János-evangéliumnak.) Mért ilyen aránytalan ez az arányítás a szinoptikusok és János között? Mért?

János hetven évvel később emlékezik vissza Jézus szavaira – már időszámítás szerint 100 körül. A keresztnyek ekkor döntő többségükben már nem zsidókból, hanem pogányokból verbuválódtak. Olyanokból, akiket már nem az Ószövetség határozott meg, mert nem zsidó, hanem görög gondolkodásban nevelődtek. Hatott ez utóbbi már Jánosra is. Ezért küldi János Jézusa az igazság (emeth, alétheia) és nem az istennektetés/az Isten akaratát megtevés Lelkét (cedaka, dikaiosüné), aki elvezeti őket a teljes igazságra, és nem az istennektetésnek/az Isten akarta megtevésének a teljességére.

Az emeth – alétheia – igazság **lételméleti fogalom: a valóság tükrözése**. A cedaka – dikaiosüné – Isten akaratának megtevése/istennektetés pedig **erkölcsi fogalom**, azaz arról beszél, hogy *hogyan viselkedjünk*. Szinoptikus nyelven tehát Jézus ez utóbbinak a Lelkét küldi, s ez a Lélek vezeti el a tanítványokat a teljes istennektetésre/Isten akaratának teljesítésére. A szinoptikusok még Jézus anyanyelvén gondolkodnak, János Jézusa már görögül gondolkodik.

Van nekünk magyaroknak még egy külön nyavalyánk. A mi nyelvünkben akár zsidóul gondolkodunk, akár görögül, mindenképpen az *igazság* szó kerül az ajkunkra. Mondok rá példát. Népmesénkben útnak indul két erkölcsi magatartás: *Elindult az igazság, véle ment a hamisság*. Jézus ezt így mondaná: *Elindult a caddik, véle ment a nem-caddik*. Ha Jézus tudna magyarul, s még a KIO 12. numerusát is elolvasta volna, akkor így beszélne: *Elindult az istennektetés, véle ment a hamisság*. Még egy példa: Ha valami nagy disznóság történik, akkor az asztalra vágunk, s ezt dörögjük: *Ez nem igazság!!!* Ha pedig valaki azt mondja, hogy kétszer kettő az öt, nem gurulunk dühbe, csak tudjuk, hogy ez nem igazság.

A magyar nyelv akár a lételméleti, akár az erkölcsi fogalomra gondolunk, az *igazság* szó jön a szánkra. Akkor is, ha Bibliát fordítunk. 1973 előtt írtam egy levelet erről Gál Ferencnek, meg írtam egy nagy tanulmányt a Teológia folyóiratnak. Csak azért, hogy különböztessük meg egymástól e két fogalmat a Bibliában, mert ha nem tesszük, butaságokat fordítunk, s elmegyünk Jézus tanításának értelme mellett is. Nem volt hatása. Az 1973-ban kiadott Bibliában is ezt olvassuk a Mt 5,10-ben: **Boldogok, akiket üldöznek az igazságért...** Csak az Erazmustól tanult Erdősi Sylvester Jánosnak volt szeme az 1541-ben kiadott Új Testamentumában másképpen fordítani. Így: **Boldogok az kik háborúságot szenvednek az keresztényi jó íletért**. Csak ez a majd félezer év előtt Szinyérváralján született hazánkfia különbözteti meg szentírásfordítóink sorában az erkölcsi fogalmat a lételméletitől. Mert az idézett helyen nem azt találjuk, hogy *heneken alétheias*, hanem azt, hogy *heneken dikaiosünés*.

Az erkölcsit találjuk: a keresztényi jó életet. Ha mi Jézus tanítványainak valljuk magunkat, akkor bennünket is erre vezet Jézus Lelke. Amen.

Nem volt magnó a kápolnánkban, nem egészen ezt mondtam el, de ez volt a tartalma annak, amiről húsz percet beszéltem. Aztán vacsorázni mentünk, amit nyolc után fejeztünk be. Szusszantunk egyet, és félkilencre a szerda esti rendházi csoporttalálkozóra mentünk. Minden héten tartunk ilyet, már mint a már pappá szenteltek. Egy vagy másfél órát tart. Azzal indult, hogy Laci felszólított, hogy énekeljek egyet, mert múltkor elénekeltem nekik a baracskai nótát, amit még a börtönben tanultam:

Fehérvártól egy köpésre, Budapesttől egy lövésre terül el a szép Anna-major.

Van ott politikai, mackós, csöves. Mind azt mondja, hogy kőmives, s betette a levesbe a sót.

Szegény vagány, öreg zsvány, befutott a csöbe valahány.

Ki lehet a sített bírni, nem kell azt úgy mellre szívni. Így dalol az igazi vagány.

Aztán újra a refrén: *Szegény vagány, öreg zsvány...*

Gondolkodtam egy kicsit, aztán rázendítettem, ha már az elmúlt pénteken – György-nap okán – megköszöntöttek, erre a nótára:

Kösd fel magad, kösd fel magad, kösd fel magadra vitézi kardodat

Hogy meggebedj, hogy meggebedj, hogy meggebedjenek ellenségeid

Fejed borítsa kosz, fejedre borítsa kosz, fejed borítsa koszorú

Átkozott kutya légy, átkozott kutya légy, átkozott kutya légy ne bántsa ormányod

Szakadjon rád az ég, szakadjon rád az ég, szakadjon rád az égnek minden áldása!

Ezután megkértem őket, hogy szokásaink ellenére hadd olvassam fel nekik múlt vasárnap délelőtti prédikációm, mert csak így érthetik meg paradigmaváltásomat, melyről Józsi pénteken beszélt, s mondtam: **Keresztelődök miséje április 27-én** (Lásd: KOINÓNIA 2008/6-7)

Most meg már május 2. van, a tizenegy órát mutat az óráim, s még mindig nem értem oda, hogy elmondjam, mért volt szép május elsejém. Csak azért, mert április 30-án beraktam Pepe ebédlői fiókjába a Mérleg utolsó számát, meg a válaszomat a Markchies tanulmányára. Ezért volt szép a május elsejém? Nem, hanem azért, mert a reggel 8-kor mondott koncelebrációs mise után Pepe mellé ültem az ebédlőben, s ő közölte velem, hogy elolvasta Markchiest is, a válaszomat is, s beszélgettünk reggelizés alatt-után egy jó órát. Azért tudtunk beszélgetni, mert Pépének volt két kérdése. (Ha odafent is lesznek kérdezők, ha odafent is tudok beszélgetni majd valakikkel, akkor az odafent is élhető lesz a magamfajta számára.)

Pepe első kérdése-megállapítása: *Úgy tűnik, hogy Pál inkább nyitott a pogányok felé, mint a Tizenkettő, és számára kevésbé számít a vallási hovatartozás.*

Számomra ebben két kérdés is van. Előbb az elsőről mondom el, hogy mit gondolok. Jézus csak Izrael házának elveszett juháiért jött, de feltámadása után tanítványait már elküldte az egész világra: *Menjetez tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket! Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére.* Ha Jézus 30-ban halt meg, ha István megkövezésére 33-ban került sor, akkor az ezt követő jeruzsálemi általános üldözés következtében az apostolok kivételével mindnyájan elszéledtek (ApCsel 8,1). Júdeába, Szamáriába, de délre is, Gáza felé (Csel 8). Meg északra is Damaszkus felé, ahova Saul is utána ment az ott található tanítványoknak (Csel 9). A tanítványokat hamarosan követniük kellett az apostoloknak is, mert az alighanem 37-ben történő jeruzsálemi látogatásáról Pál így számol be: *fölmentem Jeruzsálembe, hogy megismerkedjem Péterrel, s nála maradtam tizenöt napig. Más apostolt nem is láttam, csak Jakobot, az Úr testvérét.* (Gal 1,18-19).

Pálnak csak szerencséje volt, hogy találkozott Lukáccsal, aki az ApCsel-ben elsősorban Pál cselekedeteiről számolt be. Ha az apostolok mindegyikének, s ha szétszéledő tanítványok mindegyikének ilyen szerencséje lett volna, akkor fel lehetne rajzolni a térképre, hogy a Mediterráneum egyes városaiba kik vitték el Jézus örömhírét. Lehet, hogy Pál sok felé elvitte, de nem gondolom, hogy a térkép páli pontjai akárcsak megközelíthetnék is a nem-páli pontokat. Egy ember Tizenkettőt tud gyűjteni. Ezeket nemcsak összetrombitálni kell, hanem megtartani is egy életen keresztül...

Pálnak jó volt a sajtója. Maga is írt, róla is írtak. De egy ember az egy ember. Ha nagyon jól dolgozik, három év után kivégzik. A Tizenkettőből is tudunk háromnak a kivégzéséről. A hagyomány szerint egy kivételével mind egyiket kivégezték. És nemcsak a Tizenkettő dolgozott. A Jézus utáni évtizedekben még nem voltak papok és kedves hívek. Mindenki tanítvány volt. S minden tanítvány tudta, hogy neki is tanítónak kell lennie.

Pál is tudott konkurens társairól: *Csodálkozom, hogy attól, aki meghívott titeket Krisztus kegyelmére, ilyen hamar átpártoltatok egy más evangéliumhoz, jóllehet nincs más, legfőbb néhány ember akad, aki megzavar titeket, és igyekszik elferdíteni Krisztus evangéliumát. De ha akár mi, akár egy mennyei angyal más evangéliumot hirdetne nektek, mint amit mi hirdettünk: átkozott legyen! Amint már kijelentettük, most újra megismételjük: Ha valaki más evangéliumot hirdetne nektek, mint amit tőlünk hallottatok, átkozott legyen!* (Gal 1,6-9) Harcolnia kellett a maga igazáért a betolakodott hamis testvérek ellen, akik azért tolaokodtak be közénk, hogy kifürkésszék Krisztus Jézusban való szabadságunkat, és szolgaságba taszítsanak bennünket. Ezeknek egy pillanatra sem tettünk engedelményt, hogy az evangéliumot tisztán megőrizzük számotokra. (Gal 2,3-5)

Azt gondolom, hogy Jeruzsálem ostroma után (69), a zsidó nemzetből-vallásból Jamniában kiközösítődésünk után (92?), Bar Kochba újabb keresztényeket gyilkolásai után – lassan teljesen elfogy a lehetősége annak, hogy

újabb zsidókat nyerjünk meg keresztényeknek. Csak Pálnak nagyon jó a sajtója, s abból látszik úgy, mintha az egész Jézust valló társaság csak foglalkozzék a zsidókkal, az emberiség nem-zsidó része pedig az ő hitbizománya volna, aki sohse látta Jézust, sohase hallotta tanítását, s nem is kérdezősködött senkitől sem arról, hogy mit tanított Jézus három esztendőn keresztül: *az általam hirdetett evangélium nem embertől való. Hiszen nem embertől kaptam vagy tanultam, hanem Jézus Krisztus kinyilatkoztatásából* (Gal 1,11-12).

Ezt pontosabban kellene kidolgozni. Ha majd teológiai tanszéked lesz, ajánlom, hogy íráss egy doktorandusszal erről egy jó disszertációt.

Ami Pál nyitottságát illeti, Péternél nem volt nyitottabb, csak gorombább. Letolja Pétert Antóchiában a *disznósülök* evés tárgyában (Gal 2,1-10), önmagát viszont az egekig magasztatja (1Kor 9,20), mert ő akármit megeszik: bálványáldozati húst is. Jakabnál biztosan nyitottabb volt, de 58-ban szemtől-szemben vele Jeruzsálemben ő is alkoskodik, ha hihetünk Lukácsnak, s Pál nem tolja le magát ezért (ApCsel 21, 17-26).

Kérdésed másik fele: Pál számára kevésbé számít a vallási hovatartozás? Neked úgy tűnik, hogy igen. Nekem meg úgy, hogy nagyon nem. Ő csinált vallást Jézus tanításából. Jézus csak azt akarta, hogyha meglátunk az úton egy rablóktól megnyomorított embert, segítsünk rajta. Ha eretnek, úgy is jó. Ha nem segítünk, hiába vagyunk akár pap, akár levita, semmiképpen nem vagyunk jók.

Pál le akarta cserélni azt a vallást, amibe beleszületett. A körülmetélés rossz, a bubamegöntés jó. Véleményem szerint a körülmetélés sem ér semmit, a bubamegöntés sem ér semmit, mert mind a kettő csak jel. Az ember jeleket alkalmazó lény. Másképpen: szertartásokkal él. Hogy Pál számára mit hordoz a vallási jel, olvashattad a az olvasói levélben.

Pepe második kérdése: *Mit jelent a Lélek elküldése, jelenléte? Az egyházat a Lélek irányítja?* Én úgy gondolom, hogy embernek lenni annyit jelent, hogy magunkban hordozzuk Őt. Módunk van hangjára rá nem figyelni. A Tizenkettő tíz napon keresztül imádkozott. Figyelt a bennük levő Lélekre. Ennek meg lettek a következményei: nem féltek tovább és szóltak.

Az egyház emberekből áll, akiknek módjuk van figyelni a Lélekre. A figyelőket irányítja. Eddigelé mennyire figyeltünk rá, mutatja az egyháztörténelem. Aki uralkodik, aki gazdag, akinek hadserege van, nem figyel Rá. A jézus mintáját utánozni akarók azok, akiket a Lélek irányít az egyházban.

2008.

